

Radikalismens seierstog

Taler

Gunnar Knudsen

Dato

10 august 1911

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om stemmerett for kvinner (6)

1 Hr. Hagerup Bulls argument mot iaar at være med paa grundlovsforslaget om almindelig stemmeret for kvinder, var, at kvinderne ikke har politisk erfaring. Politisk indsigt vindes kun ved politisk indflydelse, var hans uttalelse, og han vilde ikke lægge statsanliggender i hænderne paa politisk uerfarne.

5

Der er naturligvis nogen sandhet i dette, det skal jeg indrømme; ti det har forholdt sig paa den maate ogsaa med mændene, at virkelig politisk indsigt kunde de kun vinde ved politisk erfaring og politisk indflydelse. Men det samme har gjort sig gjældende alle dage, endogsaa i 1814, da vi fik vor grundlov, hvor magten blev lagt i bøndernes hænder. De havde heller ikke politisk erfaring den gang, og derfor var det, at embedsstanden i lange aarrækker kunde gjøre sin indflydelse gjældende i statslivet og forme vaart statsliv saaledes, som det var i deres smak. Det er ikke anderledes, har ikke været anderledes og kan ikke bli anderledes.

15

Men er det saa, saa er det jo en grund mere til at gaa til at utvide stemmeretten for kvinder til almindelig, al den stund jo alle indrømmer, at det maa ske engang. Hr. Thallaug har jo ogsaa indrømmet det samme, at det principielle spørsmål er avgjort; kvinderne faar bare vente endnu nogen tid. Jeg mener, der er ingen grund til at la dem vente; ti netop dette, at politisk erfaring gir politisk indsigt, er en grund mere til at ta skridtet snarest mulig for derved at gi alle landets borgere, ogsaa kvinderne, politisk indsigt. Men de valg, som hittil er foretat, efterat kvinderne har faat stemmeret - saavel de kommunale som de sidste statsborgerlige - har vist os, at det gaar lit raskere i vore dage at skaffe sig politisk indsigt, end det gik i forrige aarhundrede for bønderne. I vore dage er politikken almindelig samtaleemne mellem kvinder som mænd, og det gaar derfor ikke paa samme sene maate med at skaffe sig politisk indsigt i vore dage

som tidligere.

30

Der er ogsaa grund til at spørge: er der nu egentlig nogen større forskjel, socialt set og med hensyn til oplysning og forstaaelse av statsanliggender i det hele tat, paa storparten av de kvinder som sidst fik stemmeret, og dem, som staar utenfor, som ikke har den? Jeg mener nei. Der er, hverken socialt set eller med
35 hensyn paa forstaaelse av politiske og samfundsmæssige spørsmaal, nogen større forskjel paa de store lag av dem. Storparten av de kvinder, som sidst fik stemmeret, tilhører omtrent de samme lag av samfundet som de, der endnu staar utenfor. Det er saaledes efter min mening en stor uretfærdighet at la disse, som er fuldstændig likestillet med de øvrige, staa utenfor. Og man burde ikke
40 vente længere end nødvendig med at la ogsaa disse faa den politiske stemmeret. Deltagelsen fra kvindernes side i valgene har jo ogsaa tydelig vist, at fra deres side er kravet tilstede, og er kravet tilstede, saa vil det sige det samme som, at erfaring har vist os, at grundloven bør forandres.

45 Der er pekt hen til det lange tidsrum, som hengik fra 1884 til 1898, førend man fik almindelig stemmeret, efterat censusforslaget var vedtat i 1884. Det kunde være fristende at gaa lit dypere ind paa det, og se, hvorledes det artet sig dengang. Jeg skal imidlertid ikke gjøre det; jeg skal kun med nogen korte ord faa komme ind paa det spørsmaal. Det var venstre, som var det parti her i landet, som den
50 gang arbeidet for stemmeretten. Heller ikke venstre gjorde noget synderlig for i det hele tat at fremme det, som var arbeidernes krav. I 1888 hadde saaledes av 32 venstreforeninger i landet 28 vedtat, at almindelig stemmeret skulde være valgprogram. Der var 2 foreninger, som var enig i det, men som mente, at det ikke hastet, og kun én som var imot det. Almindelig stemmeret blev dog ikke
55 programsak. Hvad førte det til? Jo, det førte til, at arbeiderne, som da hadde kravet oppe, satte det saa sterkt i forgrunden, at de ved en resolution paa Hamar i 1888 besluttet, at i alle de kredser, hvor venstre hadde negtet at ta med almindelig stemmeret paa valgprogrammet, skulde de stille egen kandidat. Det førte til, at valgene fik et saadant utfald, at venstre indsaa, de maatte opta
60 almindelig stemmeret. Først i 1891 optok de den saa endelig paa sit program. Men det var arbeiderne, i kamp mot venstre, som den gang kjæmpet for almindelig stemmeret. Høire var krasse motstandere, og det var efter en temmelig alvorlig kamp mellem arbeiderorganisationerne og venstre i 1892, at endelig den kommunale stemmeret kom i forgrunden, idet arbeiderne mente, at
65 naar venstre hadde hat almindelig stemmeret som programsak, saavel kommunal som statsborgerlig, saa burde de gjennomføre den kommunale,

hvilket kunde ske ved almindelig lov.

- 70 Jeg glemmer ikke Verdens Gangs uttalelser i 1892. Det var dengang et godt
venstreblad, men det var villig til at være med paa at hugge ned den regering,
som vovet paa at ville gennemføre almindelig kommunal stemmeret. Men det
hjalp jo ikke noget, for opinionen i landet blev for sterk. Det venstre, som i det
hele tat vilde seire, maatte opta den kommunale stemmeret og gennemføre den
75 særskilt. Under den kamp var det ogsaa, høire blev belært. Ti efterat
stemmeretten for mænd var almindeliggjort i 1898, hadde høire ogsaa, belært av
erfaring, set den ting, at jo mere de stampet mot et saa retfærdig krav som at la
alle myndige borgere i landet faa stemmeret, jo mere maatte de være forberedt
paa at gaa ut av den politiske agitation som mindretal. I indeværende
80 aarhundrede fik vi endelig se, at høire, belært herav, fandt at maatte stille sig litt
anderledes. Nu er det et, som er sikkert, og det er det, at motstanden paa dette
omraade, mot en saa retfærdig ting som det at la myndige mennesker, kvinder
som mænd, faa stemmeret, den kan jo kun skape en sterkere og sterkere
sammenslutning i de lavere lag til kamp mot de partier, som ikke vil
85 gjennomføre dette retfærdighetskrav.

- Den sidste mand paa skansen, som optraadte specielt mot kvinders stemmeret,
det var hr. Arctander. Alle erindrer vi hans voldsomme socialistfrygt i
forbindelse med almindelig kommunal stemmeret for kvinder. Set fra hans side,
90 med hans syn paa saken, var det vist rigtig; men jeg tror, at han la for dagen en
overdreven frygt. Det har jo ogsaa vist sig, at utviklingen gaar ikke i sprang, den
gjør ikke store hop; den gaar langsomt, men sikkert fremover. Radikalismen vil
komme til at gjøre sit seierstog; den gaar smaat, men sikkert fremover. Ingen kan
stanse den, den kan heller ikke stanses, ved at man sætter sig mot et
95 retfærdighetskrav for en vis del av borgerne i landet. Tvert imot, det vil kun øke
farten, intet andet. Og det er jeg overbevist om, at om man idag vil nedstemme
den almindelige statsborgerlige stemmeret for kvinder, saa skal det vise sig, at det
kun øker radikalismens fart i menneskenes sind og tanke i landet.

- 100 Jeg for min del har været med paa at fremsætte et grundlovsforslag, som ogsaa
foreligger til behandling her idag, under post 2, om almindelig stemmeret for
mænd og kvinder fra 21 aars alderen, og jeg agter at opta det forslag. Jeg har
naturligvis ikke noget haab om, at det skal seire idag, men jeg optar det, fordi der
er et saa langt skridt frem, før alle de er kommet med, som, retfærdig set, bør
105 være med og ha stemmeret. Man behøver ikke at frygte for, at det skal gaa for

110 rask, fordi om man idag f. eks. gaar til almindelig stemmeret for kvinder fra 25
aars alderen. Der er endnu et langt skridt igjen paa utviklingens bane paa dette
omraade. Jeg tror, at de herrer, som har talt imot, og som vil stemme mot
almindelig statsborgerlig stemmeret for kvinder fra 25 aars alderen, de vil snarere
styrke det krav, som maa komme op paany, og atter og atter komme op, nemlig
at stemmeretten skal bli almindelig for mænd som for kvinder fra 21 aars alder.

115 **Kilde**
Stortingstidende 1911, s. 2615-2616.

Emner
Debatt, Innlegg i Stortinget, Kvinner, Kvinnesak, Stemmerett

120 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/radikalismens-seierstog>

125

130

135

140